

Tale i forbindelse med 200-året for stavnsbåndets ophævelse på Boddum Bisgård den 23.06.88

Af Michael Riis

Boddum-Bisgård

Illustration: Gunnar Kjær Mortensen

Boddum Bisgårds historie går langt tilbage i tiden. Man hører først om et voldsted i det, man nu kalder Brokjær. Det var engang et sejlbart farvand, så Boddum var altså en ø. På dette voldsted lå et lille forsvarsanlæg, der skulle forsvare strædet. Dette er det første, man forbinder med Boddum Bisgård. Efterhånden som strædet groede til, fik anlægget mindre strategisk betydning, og det lille anlæg blev nedlagt og flyttet til Boddum Bisgårds nuværende beliggenhed.

Dette skete i 1100 tallet, mens Børglumbisperne ejede gården sammen med andre gårde i Nordjylland.

De første navne, der nævnes i forbindelse med gården, er Svend, Anders og Iver Jensen i 1343. De var sandsynligvis forpagtere.

Ved reformationen blev alt det gods, de gejstlige havde samlet, overdraget til kongen, og dette gjaldt følgelig også Boddum Bisgård.

Gården sælges snart igen og overgår til private ejere. På et tidspunkt hørte Boddum, Ydby og Hurup kirker til gården. Man fik så

kirketiende mod at holde dem i forsvarlig stand.

I 1735 havde gården 16 tdr. hartkorn hovedgårdsjord og 270 tdr. hartkorn bøndergods. På dette tidspunkt ejede Niels Sommer Boddum Bisgård. Han gav bønderjorden ud i fæste, og der foreligger et fæstebrev fra den tid, hvori der står de betingelser, fæsteren skulle opfylde.

Niels Sommer opførte nye bygninger. En trefløjet borggård i bindingsværk, og han anlagde en have med kildevæld og fiskedamme. Desuden byggede han laden, som endnu står, og den har forøvrigt også 200 års jubilæum i år. Tømmeret til laden kom fra Norge, hvor det blev tilvirket af en mestersvend. Da tømmeret skulle til Danmark, måtte svenden ikke komme med. Det blev han meget fortørnet over. Som den snu ræv, han var, fejlnummererede han noget af tømmeret, så bygmesteren her i Danmark ikke kunne finde ud af at samle laden og derfor så sig nødsaget til at sende bud efter den genstridige svend.

Man skulle bruge nogle sokkelsten til laden og var åbenbart ikke villig til at hente dem alt for

langt væk, så man tog simpelthen og nedrev kirketårnet på Boddum kirke og brugte stenene derfra. Kirken har siden dengang ikke haft noget tårn.

Om kirken fortælles der i øvrigt en sjov lille historie. Da man i 1200 tallet skulle bygge kirken, kunne man ikke blive enige om, hvor man skulle placere den. Man bandt så to stude sammen og slap dem løs om aftenen, og der, hvor man så fandt dem græssende næste morgen, skulle kirken ligge.

På en af de sten, man tog til laden, var der et hoved. Det fortælles, at hver nat kom den "Blå dame" gående fra kirken for at kysse hovedet på stenen. Det blev man dog lidt betænkelig ved og flyttede stenen tilbage til kirken, hvor den endnu står i våbenhuset, dog med noget udvaskede konturer, så det kan være lidt svært at se hovedet på den.

Bøndernes kår blev ikke væsentlig bedre, fordi man i 1788 ophævede stavnsbåndet. Man havde stadig hårde vilkår. Det var især p.g.a. hoveriet, hvor der krævedes en stor indsats af fæsterne, og hvor man kunne blive korporligt straffet, hvis man ikke føjede herredsfogeden.

Det fortælles, at der på Boddum Bisgård engang døde en fæster på den forhadte træhest.

Man forsøgte at lave nogle love, der skulle begrænse hoveriet. Man kunne ikke nå til enighed om reglerne for dets omfang, men opfordrede i stedet til, at man lavede private aftaler herremanden og fæstere imellem. Dette skete, mens Peter Severin Føns ejede Boddum Bisgård. Han lavede nogle bestemmelser for hoveriets omfang på Boddum Bisgård, og disse er bevaret.

I disse hoveribestemmelser er også omtalt en planlagt udskiftning, som var af større betydning for bønderne end stavnsbåndet. Det betød nemlig, at nogle skulle flytte væk fra landsbyfællesskabet og ud på overdrevene. Formålet var, at fæstejorden skulle drives mere rationelt. Det skulle gøres ved, at jorden blev samlet omkring gårdene, og bonden skulle selv tage beslutningerne vedrørende driften. Dette, mente man, kunne fremme indførelsen af mere moderne driftsmetoder.

Denne udskiftning skulle foregå over en årrække, og man kan læse, at der i 1803 kun var 3 udflyttere på Boddum.

Her i begyndelsen af 1800 tallet blev det dårlige tider for landbruget, hvorfor en stor del af

Boddum Bisgårds bøndergods blev solgt fra.

I 1804 blev gården solgt til Lars Toft Kjørulf for 17.000 rigsdaler. Der var da 31 tdr. hartkorn hovedgårdsjord og 24 tdr. hartkorn tiender. L. T. Kjørulf byggede i 1821 det nuværende stuehus.

I 1850 købte den kun 24-årige P. S. Breinholdt Boddum Bisgård. Han handlede med kreaturer, som han drev til Tyskland, og senere sejlede han kreaturerne til England.

Da DFDS blev oprettet og begyndte en kreatureksport til England, blev Breinholdt hvervet til at varetage selskabets interesser i forbindelse med Englandseksporten.

I 1861 sælges en parcel fra Boddum Bisgård, hvorpå Ny Boddum Bisgård opførtes. Ny Boddum Bisgård er senere blevet udstykket i mindre enheder.

Breinholdt sælger gården i 1884 for snart efter igen at købe den tilbage og sælge til Niels Brun, hvis enke sælger i 1915 for 162.000 kr. til Carl Sørensen.

Dengang havde gården 172 td. land, og den blev drevet med søer, køer og heste. C. Sørensen var meget hesteinteressert og havde mange fine kårede heste. Jorden blev drænet og merglet, og sædskiftet var sådan, at jorden lå brak hvert syvende år.

Gården blev drevet ved hjælp af lejet arbejdskraft.

C. Sørensen døde i 1944, hvorefter hans enke ejede gården til 1956. Denne tid blev senere omtalt som i "fruens tid", da fru Sørensen var en meget fornem og kultiveret dame.

Min morfar, Jens Krabbe, købte gården og ejede den i 4 år, hvorefter min far overtog Boddum Bisgård.

Gården drives nu uden dyr, udelukkende med korn- og frøavl, hovedsagelig ved egen arbejdskraft. 140 td. land her og 60 td. land på en gård i Sindrup, som min far, Preben Riis, har overtaget efter min farfar.

Hvis man sammenligner med fru Sørensens tid, hvor der var dyr og en del karle og piger, så kan det godt synes lidt tomt på gården nu.

Affolkning af gårdene er jo et tegn på mekaniseringens succes. Det, man før i tiden skulle bruge meget menneskelig arbejdskraft til, kan i dag klares af færre mennesker og nogle få maskiner. Arbejdet på gårdene i dag koster ikke så meget sved og dårlige rygge, men man har uden tvivl mistet noget af miljøet på landet. Man har i nogle tilfælde ikke nogen indforstået at

diskutere de daglige begivenheder med, og det kan føre til forkerte beslutninger.

Jeg mener, at vi igen skal have folk på gårdene. Vi må eksperimentere med nye ejer- og

driftsformer, så landbruget bliver mere fleksibelt og får flere folk involveret i den primære produktion. Det vil give større forståelse for landbrugets problemer, og det vil samtidig blive sjovere at bo på landet.

Kilde: Sydthy Årbog 1988, side 68-70.